

PIEF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

Järedakungens memoarer

Under senare delen av 1800-talet och första delen av 1900-talet levde Carl August Nilsson i den småländska myllan. I sina anteckningar skildrar han mycket detaljerat ett Sverige som till stor del försvunnit.

Under tjugo års tid arbetade Carl August som folkskollärare i Järeda. Folkskolans läsebok, griffeltavlor, några kartor och en jordglob var det undervisningsmateriel som stod till hans förfogande. Kristendoms-kurserna var de viktigaste. Katekesen skulle man kunna ordagrant från början till slut och den bibliska historien var viktigare än sådana ämnen som svensk historia, geografi och naturkunnighet.

Att sköta en slaga måste unga pojkar lära sig fort. Det gällde att hålla takten och kunna slå med jämna slag. Redan klockan två på morgonen blev de unga väckta för att sedan arbeta till dagningen, då djuren skulle morgonskötas och frukostmåltiden var inne. Redan från åtta års ålder kunde man kräva att unga pojkar deltog i det hårda arbetet.

Vid sidan av sin lärartjänst arbetade Carl August som kantor och klockare i Järeda församling. Som mångårig ordförande i kommunalstämman och ordförande i många styrelser blev han en mäktig man i socknen. Hans insatser uppskattades och han kallades allmänt för "Järedakungen", en benämning som ännu lever i bygd.

Kallelse

PLF i Oskarshamn håller Föreningsmöte

i våra lokaler på Stengatan 16 A
lördagen den 20 november
mellan klockan 14.00 och 17.00 (Obs. tiden!)

Efter kaffe och sedvanliga mötesförhandlingar
diskuterar vi aktuella problem och arbetar med vår släktforskning.
Datorer med tillhörande program finns tillgängliga.

Välkomna Styrelsen

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 2010/2011

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Anders Thunberg	ordförande, redaktör	0491 - 76 64 11	anders.0491766411@telia.com
Sam Blixt	v. ordf., dataansv.	0491 - 151 28	sam.blixt@telia.com
Leif Rydström	sekreterare	0499 - 131 88	leif.rm@telia.com
Edith Carlsson	v. sekr., ansv. brevfr.	0491 - 930 14	elga@telia.com
Anders Rotviker	kassör	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
John-Olof Dillström	v. kassör	0491 - 919 22	j-o.d@hotmail.com
Britt Maria Ekstrand	ansv. för mailfrågor mm	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Dahleman	biblioteksansvarig	0491 - 181 01	b.dahleman@hotmail.com
Gunnar Håkansson	styrelseledamot	0491 - 175 83	gunnar.hakansson@telia.com
Ingvar Andersson	suppleant	0491 - 183 59	twa975@telia.com
Ulf Waltersson	suppleant	0491 - 180 43	ulf@waltersson.com
Vakant	suppleant		
Magnus Ekstrand	valberedning	0491 - 186 55	ekstrandmagnus@telia.com
Karin von Platen	valberedning	0491 - 159 71	karpla@speedmail.se
Ingvar Karlsson	valberedning	0491 - 180 22	ikn@telia.com
Morgan Corneteg	hemsida och CD-skivor	0491 - 774 38	morgan.corneteg@telia.com

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.

Utkommer fyra gånger per år. Upplaga 1 900 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

eller E-postadress: anders.0491766411@telia.com

PLF har också en hemsida **www.plfoskarshamn.se**

Bidrag kan också sändas till e-postadress: **info@plfoskarshamn.se**

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 96 utkommer den 26 januari 2011

I redaktionen: Anders Thunberg (ansvarig utgivare). Övriga styrelsemedlemmar deltar i det redaktionella arbetet.

Ordföranden har ordet

Släktforskningen i Sverige lever och frodas. Det märker man inte minst när man får tillfälle att besöka andra föreningar och delta i deras arrangemang. Den stora händelsen under augusti var naturligtvis släktforskar-dagarna i Örebro. Som vanligt blev det storslaget och imponerande på många sätt. Antalet utställare var rekordstort och besökarna trängdes som vanligt mellan montrarna.

PLF fanns naturligtvis på plats med en egen monter, och intresset för vår verksamhet gav framför allt Sam och Britt Maria några svettiga timmar. Det var många som ville söka i vår databas och köpa våra CD-skivor. J.O. Dillström och jag hjälpte till så gott vi kunde. Dessutom hade vi hjälp av ett par representanter för Tjust släktforskarförening. Vi har ju ett nära samarbete med dem på så sätt, att de förser oss med uppgifter till vår databas.

Förutom att bemanna databasen, skickade vi representanter till släktforskarförbundets riksstämma. Det blev J.O. och jag som fick axla det ansvaret. Som vanligt fick vi en redogörelse för förbundets ekonomi, som lyckligtvis håller på att förbättras från ett mycket dåligt tillstånd. Längst tid tar valen av styrelsemedlemmar. Ordföranden Barbro Stålheim omvaldes utan problem, men när nya styrelsemedlemmar skulle utses upphörde enigheten. Då krävdes slutna omröstning med valsedlar och sådant tar alltid tid.

Dagen innan hade Sam Blixt representerat PLF på ordförandekonferensen, medan jag besökte redaktörskonferensen. Som exempel på vad vi sysslar med där kan jag nämna, att vi fick en mycket lärorik genomgång av vilka dataprogram vi kan ha nytta av när vi tillverkar våra tidningar. Dessutom fick vi några tips om vilka gratisprogram det finns. Mest uppskattade jag emellertid ett föredrag som behandlade upphovsrätten. Som redaktör frågar man sig alltid hur mycket material man kan hämta från t.ex. internet utan att man bryter mot upphovsrättslagen. Gränserna tycks vara flytande, och något glasklart svar finns det tydligen inte.

På sådana här släktforskar dagar vill man gärna få tid över att gå runt och titta i alla montrar, där allt tänkbart släktforskar material presenteras. I år fanns det alltså över hundra sådana. I en av dem stod den tidigare förbundsordföranden Ted Rosvall och sålde sin nyligen utgivna bok om ätten Bernadotte. Han har tydligen specialiserat sig på det ämnet för han höll också i ett annat sammanhang ett föredrag, där han berörde detta ämne. Jag hade tillfälle att lyssna på det. Han talade både om den nya Bernadottska ätten och den

gamla Holstein-Gottorpska, som avsattes 1809. Vi fick bl.a. veta hur det gick för Gustav IV Adolfs son, Gustav, han som egentligen skulle ha blivit kung i Sverige, om hans far inte hade blivit avsatt. Ett intressant levnadsöde, som jag tyvärr inte kan berätta här.

Jag ska i stället avsluta med den historia, som Ted avslutade sitt föredrag med. Den handlar om Karl XV, den förste Bernadottens sonson, som var kung i Sverige åren 1859-1872. Han var troligen den populäraste kung, som Sverige någonsin haft, tack vare sin slagfärdighet och sitt lättsamma sinnelag. Han kallades allmänt för "Kron-Kalle" och var sannerligen inte något föredöme. Det berättas otaliga historier om honom. Ungefär så här berättade Ted:

Karl XV hade en släkting, som hette August. Denne August tillhörde inte de mest begåvade av Bernadottarna. Om han dessutom fick några supar i sig, kunde åtskilliga grodor hoppa ur munnen på honom.

Nu var han på tillfälligt besök hos den danske kungen Christian IX. Han blev bjuden på en rejäl middag med tillhörande alkohol och kände sig då manad att hålla ett tacktal till det danska kungaparet. Han steg upp och sade ungefär följande:

"Själland är verkligen en fin ö. Det är en av de finaste öar jag sett. Det var synd att Karl X Gustav inte tog Själland också, när han tog Skåne och Blekinge. Ja, han borde verkligen ha tagit Själland också, när han tog de andra landskapen."

Kung Christian sa ingenting på kvällen, men på natten låg han och retade upp sig. Morgonen därpå skrev han ett ilsket brev till Karl XV och berättade hur August hade förolämpat både honom och hela Danmark med sitt dumma tal. Nu krävde han att Karl XV skulle straffa sin ohyfsade släkting på ett mycket kännbart sätt, annars skulle förhållandet mellan de båda länderna försämrats.

Då satte sig Karl XV ner och skrev ett brev till sin kungliga kollega, där det stod:

Käre broder Christian!

"Ge August ett par supar till, så tar han Fyn och Jylland också."

På släktforskar dagarna, som arrangeras av Släktforskarförbundet i någon stad i Sverige en gång om året, kan man stöta på både skämt och allvar. Så var det också i Örebro 2010.

Anders Thunberg

Slakten Kindbergs ursprung - tradition och verklighet?

Claës Linder, Uppsala 2009

Pehr Olufsson Giebos far

Det finns bara sex personer med namnet Per Olsson i alla Kinds socknar 1668, som är det första året som man hittar efternamn i mantalen för Kind. Bör noteras att han alltid kallas Per Olsson i mantalen och har där aldrig namnet Giebo. 1671 finns endast två kvar. Dock bör noteras att om han var soldat eller anställd av en adelsman finns han inte med i mantalslängden. Vem är då fader till Pehr Olufsson Giebo? Det finns flera Olof/Oluf i Dalstorp, Länghem, Ullasjö, Hillared, Gällstad, Södra Åsarp och Månstad i Kinds härad.

En viktig princip i det gamla bondesamhället var att uppkalla sina barn efter far- och morföräldrar eller efter ännu äldre släktingar. Man bör därför tänka sig att Göthar Persson Kindberg på ganska nära håll härstammade från en Göthar. Götharnamnet och Götharsson som patronymikon är extremt ovanliga i Kinds härad 1668. Det finns bara tre som heter Giötar och sedan finns några personer med efternamnet Götharsson. Mest intressant är den Olof Giötharsson som finns i Horshaga i Dalstorp, eftersom det var för en rote i Dalstorp som Per Olufsson Giebo var korpral. Denne kan antas varit född i slutet av 1500-talet men kan vara född så sent som 1616 (om vi antar att han fick sin äldste son vid 18 års ålder). Det finns ett köpekontrakt från mars 1643 då han inköper Horshaga av Gunne Svensson och hans hustru Karn i Högaberg i Grönahög (kanske orsak till namnet Kindbergs efterled -berg?). Gunne förekommer redan i Älvsborgs lösen i Högaberg 1571.

Det är rimligt att den Giöthar Olofsson som avled 1704 i Backgården i Växtorp i samma socken var son till ovannämnde Olof Giötharsson, eftersom Götarnamnet är så ovanligt. Denne Giöthar var född omkring 1634 och därigenom troligen Olof Götharssons äldste son. Olof Götharssons son Erik (1635-1716) övertar gården efter Olof Giötharssons död 1688 (då inges testamente). Olof Giötharsson var gift med Anna Arvidsdotter. När hon avled 1719 angavs hennes ålder till 89 år, vilket ger födelseåret 1630. Olof bör alltså varit gift tidigare eftersom de äldsta sönerna bara var några år yngre än Anna. Enligt kyrkböckerna finns söner till henne och Olof med namnen Nils, Arvid och Anders. Man kan också misstänka att Kirstin Olufsdotter (troligen 1644-1716) är en dotter, eftersom hon nämns samtidigt med Olofs hustru i kyrkoräkenskaperna för Dalstorp.

Vid genomgång av mantalet 1668 finner man bl.a en Peer Olsson som bor på samma gård i Pedersbo i Marbäck som en kvinna Anna Arvesdotter och änkan Börta Arvesdotter. Det sannolika är att Peer är hennes son eller styvson, eftersom de äger samma gård. Anna Arvesdotte måste då ha varit gift med en Olof, som rimligen är fader till Peer. Anna, Börta och Peer försvinner efter några år ur mantalen, och gårdarna i Pedersbo brukas av en dräng och en piga.

Jag misstänker att denna Anna Arvesdotter är identisk med Olof Götharssons hustru med det snarlika namnet Arvidsdotter (namn på samma person kan stavas olika i olika källor), att detta är hennes arvejord och att Peer är hennes styvson. Denne Peer Olsson är från 1670 skriven enligt marginalanteckning i mantalet i Hyared i Marbäck, som var soldattorp, men hans namn står inte under Hyared så troligen var han där enbart kort tid. Rimligt är att han var soldat och därför inte med i mantalet.

Både namnen Olof och Giötar återfinns alltså i denna släkt och det gör att jag misstänker att Giötar har sitt ursprung här. I grannsocknen Nittorp finns också en namne, Göthar Persson som är soldat 1662, kanske Olof Giötharssons fader om han blivit soldat sent i livet.

Längre bak i tiden är slakten svårare att spåra. I Älvsborgs lösen 1571 finns fem Götter/Götar (i socknarna Kalv, Holsljunga, Ambjörnarp, Tranemo och Ullasjö) i sydöstra Kinds härad. Götarnamnet finns redan belagt från 1200-talet och hade en huvudsaklig spridning i Västergötland under medeltiden. Senare förekom det i Halland, Bohuslän och Östergötland, vilket kan tyda på att namnet är nordiskt. Före 1645 tillhörde Halland och Bohuslän Danmark så om förfäderna bott där kan namnet ha uppfattats som utländskt. Flera medlemmar av slakten var smeder och i Kinds härad förekom tidigt järnhantering så man kan mycket väl tänka sig att traditionen om valloner på detta sätt felaktigt kopplats till smederna och järnhanteringen som också utfördes av svenskar.

Kindbergsnamnets påstådda utländska ursprung

Var kom då detta ifrån att det var franskt? Ja, man kan misstänka att det är en sammanblandning med de äldsta leden av slakten Kebbon/Kebbonius/Gebon, som är anor till Göthar Kindbergs hustru. Enligt den släkttra-

dition, som bevarats från denna släkt, skulle den härstamma från en präst som flyttat in med detta namn tidigt på 1500-talet från Finland. Huruvida det är sant är dock oklart. Kebbo är också ett gammalt svenskt namn som förekommer långt tillbaka i tiden både i Jämtland och Småland, där det i Småland alltså utvecklades till släktnamnet Kebbon. Anna Catharina, Göthar Kindbergs hustru, var av den släkten (hennes farmor vara Annika Kebbonia). Här kan man alltså tänka sig att traditionerna mellan de snarlika namnen Gebon och Giebo har blivit sammanblandade. Gebon låter ju också ganska franskt, fastän det kan vara helsvenskt. Vallonerna kom inte så tidigt som på slutet av 1500-talet, och invandringen skedde på ostkusten i Norrköping, Stockholm och Öregrund. Namnet Olof är inte vallonskt, men har ibland varit en försvenskad form av det ovanliga namnet Eloy. Vallonerna sysslade i princip enbart med bergsbruk vid denna tid och fanns inte i Västergötland i det tidiga skedet.

Traditionen om valloner kan ha haft med vapentillverkningen att göra, och med smedyrket, som flera innehaft. Men det finns också en annan förklaring. Göthars sonson Gustaf Kindberg (1778-1862), som förmedlat mycket av denna tradition, talade om det vallonska ursprunget. Hans brors ättlingar talade om vallonursprung men talade aldrig om något som hade med Västergötland att göra. Jag tror detta är en sammanblandad släktradition, som Gustaf Kindberg förmedlat om sin första hustrus släkt. Algot Danielsson var barnbarn i andra äktenskapet. Första hustrun var av släkten Lönnkvist, som anses ha vallonursprung och mycket riktigt härstammar hon från bergsmän i Gällersåsen i Karlskoga bergslag mycket nära Filipstad. Dock finns inget i namnfloran i den släkten, som tyder på vallonskt ursprung. Det finns många bergsmän men inga vallonska namn. Ofta uppfattades alla bergsmän som valloner, vilket alltså inte är riktigt.

En tredje tolkning är att det är förfäderna på Göthar Kindbergs hustrus sida inom släkten Keith, som gett upphov till vallontraditionen. Skottar kunde längre tillbaka i tiden uppfattas som valloner. Valloner betyder egentligen människor som kommer från Wales men kom senare att i stället betyda folket i Vallonien i Belgien. Jakob Keith var den förste skotten i släkten och han kom till Sverige redan i slutet av 1500-talet, precis som Linde angav för vallonernas ankomst. Även en av ättlingarna till Keith (Linnea Lif f. 1885), som inte är släkt med Kindberg, har uppgett, att hon hade vallonpåbrå, men jag har funnit ut att det då troligen var genom släkten Keith. Det intressanta är också att många

skottar invandrade via Göterborg redan under Karl IX's tid.

Hypotetiskt kan släkten Kindbergs ursprung på fädernet alltså se ut så här:

Giöthar (Persson, knekt i Hagered i Nittorp?)

Olof Giötharsson i Horshaga (omkring 1600-1688) (belagd i mantal och köpebrev 1643, samt kyrkoräkenskaper)

Gm Anna Arvesdotter/Arvidsdotter (som bör vara hans andra hustru och inte mor till Giötar, Erik och Pehr. Om åldersuppgiften är riktig skulle hon vara född 1630 och avled 1719)

Giötar i Växtorp f.1634 (belagd i mantal), Erik i Horshaga f.1635 (belagd i mantal), Pehr i Gieboda f.1640 (belagd i mantal i Marbäck).

Giötar Pehrsson Kindberg

Gm Anna Cath. Israelsdotter

(f.omkring 1686 troligen i Ullasjö)

Slutsatser

Släkten Kindberg har inte vallonskt ursprung. Göthar Kindberg kan med mycket stor sannolikhet anses vara son till rustmästaren Pehr Olufsson Giebo. Släkten Giebo verkar ha helnordiskt ursprung. Pehr Olufssons fader föreslås vara Olof Götarrson i Horshaga i Dals-
torp.

Vem var det som bytte från Giebo till Kindberg för att hans hustru blev en gibba? Man kan närmast misstänka att det var Anders Pehrsson (enligt ovanstående härledning Göthar Kindbergs halvbror) som gjorde det eftersom det i hans vigselnotis står att fadern hette Giebo.

Vallontraditionen kan ha sin koppling till den ingifta släkten Lönnkvist, vars medlemmar var bergsmän i Karlskogatrakten. Namnet Giebo är inte samma namn som Gebon, som tagits upp i formen Kebbon som släktnamn på Göthar Kindbergs hustrus sida. En annan tolkning är sammanblandningen med släkten Keith, som inkom till Sverige i slutet av 1500-talet och var anor till Göthars hustru.

Uppsala i juni 2010

Claës Linder

Källor

Arbete, kapital och migration - Valloninvandringen till Sverige under 1600-talet av Berndt Douhan Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Historica Upsaliensia 140

Brev från Kjell Lindblom, Sällskapet Vallonättlingar
Där susar skog - där skälver asp, av Lydia Danielsson
och Kent Andersson, AB L-H Tryck, Gällstad 1991

Elgenstierna, Gustaf:

Den introducerade svenska adelns ättartavlor med tillägg och rättelser. Utgiven 1925-1936

Genealogiska anteckningar om släkterna Wirsén och Lind - sammanställda av civilingenjör David Arvén, Jönköpings Tryckeri Ab, Jönköping 1955

Gesällbok 1643-1769 vid Jönköpings Gevärsfaktori
<http://www.jbgf.se/socknar/hakarp/foretag/smeder/langder/g-43-69.htm>

Inte bara valloner

Invandrare i svenskt näringsliv under 1000 år

Anders Johnson © Författaren och AB Timbro 1997

Omslag: Formgivningverket, Stockholm 1997

Sättning och tryck: Graphic Systems, Göteborg 1997

ISBN: 91-7566-372-4

ISSN: 1402-9391

Karlskoga Historia 1586-1936 av Lars Dalgren, utgiven i Karlstad 1936

Kinds härads domböcker

Krigsarkivets generalmönsterrullor

Kyrkoräkenskaper för Långhem

Linköpings Stifts Herdaminne, Johan Alfred Westerlund och Johan Axel Setterdahl, AB Östägöta-korrespondentens boktryckeri Linköping 1915

Mantalslängder för Kinds härad, Borås, Jönköping och Virserum

Muntliga traditioner av Birger Linde, Björkmossa, Virserum, Greta Lundén, Ljungby

PLF, speciellt personlig hjälp från Britt Maria Ekstrand

Rudelii handskrivna genealogier i Linköpings stiftsbibliotek av Nils Rudelius

Silver från Borås och Ulricehamn, Borås Museum, Borås 1966, Centraltryckeriet AB

Skara Stifts Herdaminne, Joh. W. Warholm, Mariestad 1872

Släktforskarna Greta Lundén Carlsson, Ljungby och Alfhi

Historik över Fliseryds socken, Kalmar län

I denna bok kan man läsa om Fliseryds historia, om alla gårdar och byar och om olika näringar förr och nu.

Här finns också skildringar om folkliv och seder, om skrock, mystik och övertro.

Innehåll:

Bygd och natur. Geologi och geografi

Den förhistoriska tiden. Fliseryds krutbruk

Pappersbruk. Järntillverkning

Kvarnar och övriga näringar

Gamla och nya kyrkan

Fattigvård samt missväxt och nödår

Kommunikationer. Hälsovården

Detta är en del av innehållet i boken, som omfattar över 700 sidor och är utarbetad och sammanställd av Martin Tärnfors 1976

Priset är 100 kronor

Böckerna kan beställas hos:

Edith Carlsson

Tel. 0491-930 14

E-post: elga@telia.com

Gårdarna i Döderhults socken på 1500-talet

Boken handlar om Gustav Vasa och hans söner, som hade gårdar i bl.a. Döderhult

Stora delar av Kalmar län är i stort sett representerat, då kungen uppmanade sina fogdar att skaffa fram förnödenheter till undersåtarna, som var utspridda i länet, från norr till söder. Det gällde att få fram allt ifrån hästar till mat och andra förnödenheter, som folk i allmänhet behövde.

Gustav Vasa bodde på Grönskogs gård i Fliseryd en period. Vid kusten fångades fisk. Biodling var annan näring. Kvarnarna i Alseda, Skorpetorp och Lagmanskvarn beskrivs. Strömserums kungsgård finns redovisad liksom skatter och fogdar. Fisket är också behandlat med över etthundra sidor text och tabeller.

Priset är 260 kronor.

Om boken skall skickas med post tillkommer 72 kronor i porto och 30 kronor i emballagekostnader.

Järedakungens anteckningar

Carl August Nilsson föddes 1860 och dog 1940. Han växte upp i ett bondehem i Järeda socken på gränsen mellan Småland och Östergötland. Som bondson och själv bonde fick han uppleva det gamla bondesamhällets villkor och seder. Han studerade också till folkskollärare och kantor och verkade som sådan i Järeda från 1881 och 20 år framåt. Hans insatser för hembygden gjorde att man allmänt kallade honom Järedakungen. Bland de utmärkelser han erhållit kan nämnas Hushållningssällskapets kungliga guldmedalj (1930) och Kungliga Vasorden (1937).

Han skrev ner sina minnen med anilinpenna i sju anteckningsböcker, och de har nu givits ut i bokform. De beskriver livet på en bondgård i slutet av 1800-talet, hans verksamhet som folkskollärare och arbetet i kommunala och kyrkliga församlingar.

Att läsa gamla memoarer kan vara intressant på många sätt. Dels får man kunskap om en svunnen tid, och dels lär man genom texten känna en person, som levde för länge sedan, och som genom sitt sätt att skriva avslöjar en stor del av sin personlighet. Så är det när man läser Carl August Nilssons memoarer. Här möter man en man, som är noggrann och ärlig, en man med en viss kärlek för detaljer. Intet slarv är tillåtet, allt ska göras ordentligt. Nedan följer några exempel på sådant, som man möter i boken.

Bi och honungsberedning

Bi hade vi gott om i vår barndom. Vi ägde dem inte ensamt, en farbror Per Stefansson i Södra Vi hade del i dem. Han hade från början satt dem till oss och vi skötte dem, och av avkastningen togo vi hälften var. En gång om året i slutet av augusti eller i början av september månad kom denne ”Per Staffensa”, som han vanligen kallades, åkande till oss, då den stora slakten av hundratusentals bi skulle ske. Ingen drivning eller skattning visste man om på den tiden, alla bikupor, som ansågs därtill lämpliga, röktes ner. Det kunde vara 6 á 8 st. ibland, då honungsåret var gott. Honungskakorna sammanstöttes i en kopparkittel, varefter honung och vax skiljdes åt genom skirning en strutformig påse. Skörden kunde vara så rik, att vi fingo flera kannor honung var. Av den togs till hushållet lite

då och då, så att jämväl den varanskulle räcka året om. Den dag ”bina togs ner” hade vi ungdomar kalas på honungskaka, som ibland kunde göra sig rätt så kännbart flera dagar å rad. Också vaxet genomgick efter uppvärmning skirning i samma eller liknande påse som honungen. Vaxet gjordes till vaxljus eller vaxstaplar, varvid det uppblandades med grankåda, eller såldes på sätt förut är nämnt.

Julottan

Det var 7 fjärdingsväg till kyrkan och det behövdes väl 3 timmar för att göra sig i ordning och resa den långa vägen. Det var vanligen gott slädföre vid den tiden, vadan det gick att åka en mil i timmen. Så många som släden - ryssen - kunde rymma fingo följa med till kyrkan. Av de många familjemedlemmarna kunde endast 4 á fem få följa med till julottan och de andra stanna hemma. Alla hade med största nöje velat vara med; och det var inte med vidare glad min de mottogo domen av far att vara hemma, som därtill dömdes. Jag har inget minne av, när jag första gången fick följa med till julottan, men det var nog rätt så tidigt i min barndom det kan jag sluta därav att det var vanligt att taga även rätt så unga barn med dit. Kölden var visserligen stark, så man fördenskull inte ville ut-sätta de mindre för förfrysning, men de varma slädfällar, som begagnades och vilka en väl insvep-

tes i, utgjorde mestadels skydd för sådan fara. Ett kommer jag ihåg, och det är, att, efter gudstjänstens slut i kyrkan, det var mycket bråttom att komma hem. Alla sökte kappas om att komma hem först. Hästarna måste trava ut allt vad de förmådde, kappkörning och omkörning - ej i övrigt vanliga vid kyrkfärd - förekommo ofta. Det skulle ligga någon viss heder eller förmån i att vara först hemma från kyrkan julottan. Så var det med de åkande - men sammalunda även med de gående: de gingo inte utan sprungit allt vad tygen höllo: gubbar, käringar, flickor, pojkar likadant. Även bland dem var det kapplöpning och omspringning.

Måltider och mat

Den enkelhet, som förefanns beträffande hus och hem, d.v.s. bostadsförhållande och klädedräkt, kännetecknade ävenledes en del av det dagliga brödet, som heter mat och dryck. Den tidens måltider voro frukost, som benämndes dagvard - eller vanligast davel - middag, aftonvard och kvällsmat eller nattvål. Vid ottearbete förekom alltid en förfrukost, bestående av ost och bröd, smör och bröd eller pannkaka och bröd. Den egentliga frukosten åts vid 8-9 tiden på f.m. och bestod för det mesta av välling och bröd; vällingen kokt på korngryn, avredd med kornmjöl eller potatismjöl och brukade benämnas mjölkvälling. Middagen åts vid middags-tiden på dagen, d.v.s. mellan kl. 12 och 1. Det var dagens viktigaste måltid med två rätter mat. Potatis och sill, fläsk eller kött var den ena, samt mjölk och bröd den andra. Vid tillfällen, då det fanns vällevassla och sur mjölk, kärnmjöl eller krösonmos utbyttes detta mot den söta mjölken. Aftonvarden, vid 4-5 tiden på e.m., var liksom förfrukosten ett lättmål, och samma slags mat förekom vid dem båda. Kvällsmaten vid 7-tiden bestod av rågmjölgröt och mjölk - vanligen utan bröd eller något slags sovel. Vid slakt av djur av olika slag, då åtskilligt matnyttigt bereddades av blod och tarmar, blev för en tid framåt en omväxling i måltidsmaten.

Matbordet belades icke i vardagslag med någon duk vid måltiderna. Maten sattes fram på bara bordet: mjölken i bleckbunkar, potatis, alltid med skalen på, välling och gröt i stenfat, sovel i karotter och sås i spilkummar. Tallrikar och skedar voro av trä. Ävenledes användes fat av trä, omväxlande med bleckbunkar och stenfat. Några djupa tallrikar, på vilka var och en fick taga sin gröt och mjölk eller välling, förekom ej. Ur det gemensamma grötfatet, vällingfatet eller mjölkfatet åto samtliga.

Man tog t.ex. skeden halv med gröt i grötfatet och därefter fyllde den med mjölk i mjölkfatet, varefter den hamnade i munnen. Utom hembryggt dricka var mjölk och vatten de vanligaste dryckerna. Kaffe förekom, men sparsamt, knappast mer än en gång i veckan och det var till frukost om söndagarna. Som dopp användes, då det skulle vara mycket väl, kanhända smörgås, annars bara rågröd.

Stor sparsamhet i den dagliga hushållningen var nog nödvändig och den iaktogs också. Matfriska pojkar kunna i allmänhet inte låta bli att bli hungriga även mellan de vanliga måltiderna. Som mellanmål, ifall det gick att tigga till sig något sådant, fick vi i regel åtnöja oss med enbart grovt bröd.

Undervisningsmateriel

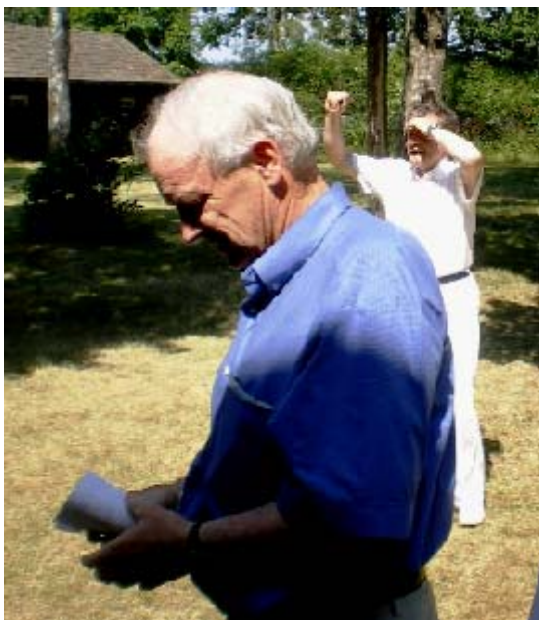
Vid undervisningen var man mera hänvisad till, att lärostoffet skulle talas in, än att det skulle ses in. Tillgången på undervisningsmateriel var inte stor. Nya testamentet, Folkskolans läsebok, svarta tavlan, ett par kartor och en jordglob var i det närmaste allt. Krita, hartass och linjal (eget fabrikat) höll jag mig med själv. Dessa materialier följde med från skola till skola, vilket gjorde, att de snart nog blevo illa medfarna. Tre gånger om året voro de underkastade flyttning. Skolbänkarna i kyrkskolan voro s.k. långbänkar, i vilka 6 å 7 barn fingo plats vardera. De behövde inte följa med vid flyttningar. För behovet ute i socknen funnos särskilda långbänkar, något kortare än de andra. De behövde bara flyttas 2 gånger om året. Läroböcker och griffeltavlor fingo barnen hålla sig med själva. Läraren tillhandahöll till salu skrivböcker, grifflar och stålpannor, varav barnen fingo köpa till sitt behov. Vid kyrkskolan fanns handelslokal, varest en del av dessa varor funnos till salu. Griffeltavlan hade på denna tid en mycket stor användning: både att räkna och skriva på, och den var nästan oskiljaktig från ett skolbarn. Då inga lådor eller fack funnos i bänkarna att hava tavlorna i, så fingo de liksom läroböckerna och matsäckskorgen följa med till och från skolan dagligen. Kännetecknande för griffeltavlorna var att i ett litet hål i ramen voro knutna ett par trådar, den ene av dem försedd i sin andra ände med en griffel och den andre med en tyglapp, svamp eller en bit av en hartass att stryka ut med. Vid rengöringen av tavlorna efter skedd räkning eller skrivning fanns inget annat fuktmedel att tillgå än munnens spott, vilket gjorde att de ofta blevo så hala, att det var svårt att använda dem.

Ordförande i hästuttagningsnämnden

Andra uppdrag jag hade att sköta under kristiden 1914-1918 voro ordförandeskap i hästuttagningsnämnden, inkvarteringskommittén och hemliga nämnden. Dessa uppdrag erhöles icke av kommunen utan av länstyrelsen. Som ordf. i hästuttagningsnämnden, vilket uppdrag jag innehåft en lång följd av år - 1916-1933 - och således fortsatte med många år efter kristiden, ålåg mig att upprätta förteckning över samtliga hästar och fordon - såväl sommar som vinterfordon - inom socknen, föra rullor över visst föreskrivet antal hästar och fordon, lämpliga till krigsbruk, samt hålla besiktning en gång om året å hästar och fordon inom en viss del av socknen, dessa beräkningar så ordnade, att en fjärdedel av kommunen togs varje år för att hela området skulle enligt föreskrift vara genomgranskat på 4 år. Angående varje häst skulle antecknas namn, färg, särskilda igenkänningstecken såsom bläs och stjärna, ålder, kön och storlek (= höjd vid sadelfästet). De förda rullorna hade man att vid varje år slut insända till länstyrelsen, som ålåg att lämna uppgift på, hur många ridhästar, draghästar av A klass och B klass, reservhästar, paråkdon och enbetsåkdon det tillkom varje kommun att tillhandahålla och som upptogs i de upprättade rullorna.

Sandslättstugans inhysningar

Originella personligheter är det ont om nu för tiden; åtminstone finns inga sådana numera inom vår kommun av mera utpräglad typ. Alla äro nu mer eller mindre "jämstrukna". Vid min första hitkomst fanns det några sådana här, som kunna till en del åtminstone hänföras till denna personart. Såsom jag förut omtalat, var här icke något fattighus av den dåtida vanliga typen. Varje by fick ha sina fattiga på egna ägor bäst de kunde. Det fanns gott om backstugor och torpstugor, och där fingo de bo. Voro de för fattiga och orkeslösa och inga anförvanter hade, som vårdade sig om dem, då måste kommunen taga hand om dem och lämna full behövlig hjälp. Alltid fanns det något ställe, där de kunde hyvas in. Ett sådant hade socknen i backstugan Sandslätt å Järeda 2 ägor. Stugan var omkring 14 alnar lång, 10 bred och 6 hög, med ett boningsrum, en liten förstuga och ett litet kök på nedre botten samt en liten kammare på vinden, som blev senare där inredd för särskilt ändamål. Gemensamt bodde i denna stuga 3 fattighjon, alla placerade i det stora rummet, men en tid förut hade de varit 4. De hette Peter Karlsson (?). P.J. Alvarström, Nils Magnusson och Eva Nilsson.

Carls brorsdotters sonson Per Göran Sundmar, som renskrivit Carls anteckningar och samlat dem i en bok. Här är han fotograferad av Sam Blixt vid Klövdala gästgivaregård den 11 juli 2010, när boken premiärvisades och började säljas.

Är du intresserad av att veta mer om C.A. Nilssons memoarer, eller köpa boken, kan du ta kontakt med: Nils-Olof Petersson, Kvarnstugan, 570 81 Järnforsen, 0495-50453 alt. 070-3683820.

kvarnstugansnickeri@gmail.com

eller

Göran Sundmar, Saravägen 10, 691 54 Karlskoga, 0586-52355 alt 070-6903242.

goran.sundmar@bahnhof.se

Nya medlemmar i PLF

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Telefonnr
2818	Bo Ewald	Allgatan 34	272 20	SIMRISHAMN	0414-175 50
2819	Torbjörn Johansson	Norsholm Vrångberga 1	610 20	KIMSTAD	011-545 40
2820	Uno Folkesson	Tranvägen 8	574 50	EKENÄSSJÖN	0383-305 02
2821	Bengt Karlsson	Stiglötsgatan 24, 2 tr	586 46	LINKÖPING	013-482 19 35
2822	Christer Uddin	Storgatan 54	642 37	FLEN	0157-127 81
2823	Anette Karlsson	Kålgårdsgatan 16	553 23	JÖNKÖPING	036-12 20 83
2824	Jonas Kasteng	Ulriksborgsgatan 9, 10 tr	112 18	STOCKHOLM	08-599 972 34
2825	Marie Cypriansen	Kolstahattsvägen 44	635 09	ESKILSTUNA	016-14 59 18
2826	Inger Göransson	Kyrkogatan 26	70210	ÖREBRO	019-1692 81
2827	Barbro Roth	Trollvägen 22	133 34	SALTSJÖBADEN	
2828	Christer Johansson	Änggatangatan 25	702 24	ÖREBRO	019-675 40 12
2829	Urban Sjöström	Fältspatvägen 6 E	806 31	GÄVLE	026-10 91 80
2830	Gunilla Svebilus	Högklint Kuseväg 3	622 61	VISBY	0498-26 40 57
2831	Ingrid Strömberg	Nypongatan 9	694 37	HALLSBERG	0582-161 74
2832	Britt Nyberg	Hackstavägen 16 A	184 31	ÅKERSBERGA	08-540 647 15
2833	Bert Konijnendijk	Oxdrivaregränd 4	331 34	VÄRNAMO	0370-173 16
2834	Danold Johansson	Vulcanusgatan 8	113 21	STOCKHOLM	
2835	Torbjörn Strömbäck	Enbuskevägen 8	572 92	OSKARSHAMN	0491-620 75
2836	Elsie Hansson	Ödängla 533	383 91	MÖNSTERÅS	0499-400 48
2837	Ingela Rosberg	Östra vägen 3	360 74	SÄVSJÖSTRÖM	0474-220 28
2838	Lilian Arngren	Duvvägen 12	291 75	FÄRLÖV	044-717 90
2839	Helene Andersson	Hagalundsvägen 14	590 90	ANKARSRUM	0490-106 50
2840	Ivar Jansson	Eneliden 13	433 64	SÄVEDALEN	031-26 64 56
2841	Sten Gillgren	Sköldungagatan 31	753 35	UPPSALA	018-22 3716
2842	Lars Ivarsson	Oterdahlsgatan 18	417 16	GÖTEBORG	031-51 12 12

**Antalet medlemmar i PLF är den 13 oktober 1 639
varav 1 537 har betalat medlemsavgift för 2010**

CD-1 och CD-4 i nya utgåvor

Vill du hjälpa till med registreringen? Kontakta Sam Blixt!
sam.blixt@telia.com telia.com

Vill du köpa våra skivor? Kontakta Britt Maria Ekstrand!
bm.ekstrand@telia.com

Nytt eller uppdaterat efter PLF-nytt nr 94

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.	Utflytt.	Husf.
20100805	Adelöv	ADL			1901-1946			
20100907	Egby	EGB		1791-1939				
20100907	Gullabo	GUL			1871-1897			
20101014	Kalmar stadsf.	KST	1903-1905					
20100908	Kisa	KIS			1940-1941			
20100805	Kvillinge	KVI	1880-1891					
20100907	Kättilstad	KÄT			1921-1949			
20100907	Köping	KÖP	1898-1939	1652-1939				
20100821	Landeryd	LAR		1860-1920				
20100806	Linderås	LIN			1901-1946			
20100908	Marbäck	MAR		1861-1920				
20101008	Mellby	MEL						1930
20100909	Mörlunda	MÖR			1931 2007-2009			
20100927	Oskarshamn	OSK						1930
20100806	Stenberga	STB			1817-1861			
20100806	Stora Åby	STÅ			1901-1934			
20100806	Säby	SÄB			1901-1946			
20101005	Söderåkra	SÖD			1938-1946			
20100810	Tidersrum	TID			1931-1949			
20100823	Torslunda	TOL			1681-1682 1690-1699			
20100902	Torsås	TOR	1851		1940-1946			
20100805	Trehörna	TRE			1901-1935			
20100823	Tuna	TUN		1700-1712	1700-1799			
20100815	Törnevalla	TÖV		1844-1860	1810-1816			
20100810	Vimmerby lfs.	VLF			1926-1949			
20100820	Vimmerby stf	VST			1926-1946			
20100822	Västra Eneby	VÄE			1925-1939			
20100826	Örtomta	ÖRT			1898-1920			

Antalet poster i databasen är den 13 oktober 4 313 202

Tjust släktforskarförening 25 år

Lördagen den 2 oktober firade Tjust släktforskarförening (TSF) sitt 25-årsjubileum. Med sina drygt 600 medlemmar och sin aktiva styrelse spelar TSF en stor roll inom släktforskningen. Deras 25-årsjubileum var också mycket välbesökt. Det ägde rum på Bryggaren, som är Västerviks modernaste och största konferensanläggning, belägen centralt mitt i staden. Mingel, utställningar och föredrag fyllde dagen, som avslutades med en jubileumsmiddag.

Att jubileet blev så lyckat berodde inte minst på de mycket intressanta föredrags-hållare, som föreningen lyckats engagera. Det är inte många, som kan överträffa Kalle Bäck, när han talar om vår orättvisa nidsbild av "Den besvärliga svärmodern" eller

Elisabeth Reutersvärd, när hon redogör för "Hur man finner föräldrar till 'oäkta' barn".

PLF deltog i jubiléet med tre representanter. Vi gratulerar 25-åringen till framgångarna och hoppas att vårt goda samarbete ska få fortsätta.

Kulturnatten den 12 november 2010

Vi finns på Kyrkogårdsgatan 10

Klockan 16.00 - 23.00

Vill Du släktforska?
Vet Du varifrån Du kommer?
Adel, präster, borgare och bönder?
Alla är lika spännande att forska på!

Du kan bli medlem!
Du kan köpa CD-skivor!
Du kan prova våra CD-skivor!
Du kan hitta Dina förfäder och släktingar!

Vill du veta mer om dina anor syns vi på kulturnatten

PLFs lokal finns på Kyrkogårdsgatan 10 vid korsningen med Stengatan

PLF; Person- & Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn

Brevfrågor på databasen sänds till
PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Tel. Arbetsstugan 0491-76 08 78

Telefontider till PLF-lokalen:

Tisdagar 14.⁰⁰ - 17.⁰⁰

Plusgironummer 40 09 38-7

Bankgironummer 386-0475

E-post: info@plfoskarshamn.se

Du kan också skicka dina frågor via vår hemsida, som du når med adressen

www.plfoskarshamn.se.

I *Databas* hittar du vårt elektroniska formulär.

Eller direkt med frankerat kuvert (2 x 6 kronor) till

PLF, Box 23, 572 21 Oskarshamn

Tel. 0491-76 08 78

Edith Carlsson, Kumlemar 304

380 53 FLISERYD Tel. 0491-930 14.

Kostnader för brevfrågor

Vi tar **40 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **80 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett

frankerat svarskuvert (2 x 6.00 kr = frimärke)!

Avgifterna för svar på brevfrågor sändes in via plusgiro.

Pengarna sänds via plusgiro. Meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för. Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

**God fortsättning
på hösten!
och God Jul!**

Nästa nummer av PLF-nytt kommer ut den 26 januari 2011